[א]ורבי יהושע היא [ב]דלא משגח בבת קול ואיבעית אימא הכי קאמר כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כעין מחלוקת ב"ש וב"ה לא ליעבד כי קוליה דמר וכי קוליה דמר ולא כחומריה דמר וכי חומריה דמר אלא או כי קוליה דמר וכחומריה עביד או כקוליה דמר וכחומריה עביד מ"מ קשיא אמר ר"נ בר יצחק כוליה כרב עבודה דאמר רב הונא אמר רב הלכה ואין מורין כן ולרב אדא בר אהבה אמר רב דאמר הלכה ומורין כן מאי איכא למימר אמר רב שיזבי כי לא עבדינן כחומרי דבי תרי היכא דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת דתנן [ג]השדרה והגולגולת שחסרו וכמה חסרון בשדרה בש"א שתי חוליות וב"ה אומרים [א]חוליא אחת ובגולגולת בש"א כמלא מקדח וב"ה אומרים [ב]כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל [ג]וכן לענין טריפה אבל היכא דלא סתרי אהדדי עבדינן והיכא דסתרי אהדדי לא עבדינן מתיב רב משרשיא [ד]מעשה ברבי עקיבא שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עישורין אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה [ה]ר' עקיבא גמריה איסתפיק ליה ולא ידע אי בית הלל בחד בשבט אמור אי בחמיסר בשבט אמור ועבד הכא לחומרא והכא לחומרא: יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב [ו]מחלוקת בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן ופלטיא מכאן ופלטיא מכאן אבל סרטיא מכאן ובקעה מכאן או בקעה מכאן ובקעה מכאן עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן השתא סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה לו צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן בקעה מכאן ובקעה מכאן מיבעיא הכי קאמר [ז]סרטיא מכאן ובקעה מכאן נעשה כבקעה מכאן ובקעה מכאן ומסיים בה משמיה דרב יהודה אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום אמר ליה אביי לרב יוסף [ח]הא דרב יהודה דשמואל היא דאי

דאי

רש"י

ורבי יהושע. בפרק הזהב בבבא מציעא (ד' נט:): **ואיבעית אימא.** הרוצה לעשות דקתני לאו בית שמאי ובית הלל דווקא נקט דעל כרחיך כב"ה בעי למיעבד אלא אפלוגתא דשאר תנאי בעלמא קאי דפליגי בעלמא בשאר מילי כגון אלו מחלוקות דבית שמאי ובית הלל כלומר כי היכי דפליגי בית שמאי ובית הלל בדברי מחלוקתן: **מכל מקום.** ברייתא (לא) מתרצה וקשיא לנהרדעי דעבוד כתרי חומרי: **הלכה.** כתנא קמא: **ואין מורין כן.** אלא כחנניה דבעי דלתות: **דסתרן אהדדי.** תרי תנאי דפליגי מר מחמיר ומר מיקל וטעמא דחומריה דמר בהאי הוי קולא בדוכתא אחריתי וטעמא דקוליה דמר בהאי הוי חומרא בדוכתא אחריתי מאן דעבד בהנך תרי דוכתי לחומרא מיקרי כסיל דהא חד טעמא הוא דהכא הוי חומרא והכא הוי קולא ואי ההוא טעמא סבירא ליה ליעביד כקוליה וכחומריה: **כגון שדרה וגולגולת.** של מת דאיפליגו בה דלבית שמאי לא הוי חסרון אלא בב' חוליות ואם חסרה חוליא אחת עדיין מטמא באהל וגבי טריפה נמי לא הוי חסרון וכשירה והוי טעמא דבית שמאי חומרא לגבי מת ולבית הלל דאמרי חסרון הוא הוי חומרא לגבי טריפה ומאן דעביד בטריפה כבית הלל וכבית שמאי במת הוי כסיל דהא סתרן עובדי אהדדי דהכא הוי חסרון והכא לא הוי חסרון: **השדרה והגולגולת.** גבי טומאת אהל במת תנן כמה חסרון בשדרה ותצא מתורת שדרה ותידון כשאר עצם כשעורה שאינו מטמא באהל: כמלא מקדח וכדי שינטל מן החי וימות מפרש להו בבכורות בפ' שלישי: **אבל היכא דלא סתרן.** חומרי אהדדי כגון הכא דפליגי בתרי מילי דתליין בתרי טעמי מר מחמיר בהא עקום ומר מחמיר בהא מפולש ולא סתרן חומרי אהדדי עבדינן: **שליקט אתרוג.** כל האילן קרוי אתרוג: **שני עישורין.** שניה יוצאה ושלישית נכנסת הואי. שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני: **אחד כדברי בית שמאי.** דאמרי באחד בשבט ראש השנה לאילן וכבר נכנסת שלישית: **ואחד כדברי בית הלל.** דאמרי עד חמשה עשר בו לא הוי ראש השנה ועדיין שניה היא: **גמריה איספפיק ליה.** וכוליה כב"ה עבד: **מחלוקת.** דמבואות המפולשין דת"ק וחנניה: **סרטיא ופלטיא** שתיהן רה"ר כדאמרינן ביציאות השבת (שבת ד' ו.) איזהו רה"ר סרטיא ופלטיא סרטיא דרך הילוך בני אדם פלטיא רחוב לשווקים והיכא דשני ראשין מפולשין ברשות הרבים הוא דפליג חנניה ואמר בעי דלת: **בקעה.** כרמלית היא ואיסורא דרבנן הוא: (א) **ומסיים בה.** רב יוסף משמיה דרב יהודה סתמא ולא פירש לו רב יהודה לרב יוסף ממי קבל האי סיום דאם היה סוף המבוי הוה המפולש לרה"ר כלה לרחבה ודרך הרחבה היה המבוי מפולש שנפרץ כותל הרחבה שכנגדו לרה"ר. רחבה היקף חצר שאחורי בתים קרי רחבה מוקפת ארבע מחיצות: **אין צריך כלום.** לתקן אותה פתיחה של צד הרחבה אלא ראש המפולש לרה"ר צריך לחי או קורה כתורת מבוי סתום. ועל כרחיך בדנפרצה נמי רחבה כנגד פרצת המבוי בכותל שכנגדו לרה"ר אתא לאשמועינן ומפולשין לעיל קאי דאי ברחבה סתומה לגמרי פשיטא דהא סתימה מעלייתא היא והא ליכא למימר דמשום בני רחבה איצטריך לאשמועינן דלא אסרי אבני מבוי ואפילו לא עירבו עמהן דהא נמי פשיטא דרחבה לא בעיא לערובי דסתם רחבה אין בה דיורין לצאת ולבא ואין תשמישה תדיר (ב) כדאמרינן בפרק שני (ד' כב.) מאן דשרי לטלטולי מן המבוי לתוכה משום דלית בה דיורין והלכתא כוותיה דקיימא לן (ט) בכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מאומלא ביעי ומוזיקי. ורחבה לאו דוקא נקט והוא הדין לחצר שיש בה דיורין וערבו אלא עובדא ברחבה היתה כדאמרינן לקמן [ע"ב] עובדא הוה בדורא דרעותא כו'. כל כניסה ויציאה דבתים שבהש"ס דרך החצר הוא וחצר לפני הבתים: **הא דר"י.** הא דקיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה כדמפרש בריש דמילתיה משמיה דרב האי סיומא ע"כ משמואל רביה גמרה:

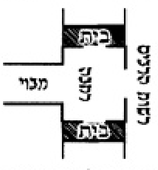

כמלוהו

תוספות

כגון שדרה וגולגולת. משמע דוקא לטרפה אתרוייהו קאי ואם תאמר מאי קאמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות לב"ש נמי מיית בשיעורא דידהו ועוד מאי קמ"ל רב יהודה דאמר וכן לטרפה לענין גולגולת כיון דמיית בה וי"ל דרגילות הוא למות על ידי נטילה בחסרון מועט מעל ידי רקיבה ומולי וא"ת ובאלו טרפות (חולין ד' מב:) דפריך והאיכא בסג"ר ושב שמעתתא והסמ"ך הוי חסרון בשדרה ואמאי לא פריך נמי מגולגולת וי"ל דחסרון גולגולת דטריפה היינו משום דסוף הקרום של מוח ליפסק והוי בכלל י"ח טריפות אבל שדרה לא הוי משום דסוף החוט ליפסק דאפילו למטה מפרשות דליכא טרפות בפסיקת החוט איירי:

[ג](ומיהו כמה בני אדם שניטל הרבה מעצם גולגלתם ולא ניקב הקרום וחיו וצ"ל דחסרון הגולגולת הוי עם קרום העליון ולע"ג דליכא למ"ד דבהמה בכה"ג בנקיבת קרום העליון טריפה היינו משום דסוף התחתון ליפסק אבל באדם אין סופו ליפסק לפי שהוא קשה וחזק באדם יותר מבהמה ולכך צריך חסרון העצם אבל למ"ד עד דאינקיב תתאה אדם ובהמה שוים דבין באדם בין בבהמה כי נפסק העצם עם הקרום סוף התחתון ליפסק)(ג):

ונהג בו ב' עישורים. מפרש בירושלמי שעישר על תנאי וחללו ונתנו לעניים: **בקעה** מכאן ובקעה מכאן מיבעיא. ולא משמע ליה דאתא לאשמועינן דאפ"ה בעי צורת הפתח אלא אתי לאשמועינן דסגי בצורת הפתח: **אם** היה מבוי כלה לרחבה אינו צריך כו'. פירש רש"י דנפרצה רחבה כנגדו איירי דאל"כ מאי אשמועינן דלאין רחבה אוסרת על המבוי לא איצטריך דרחבה לית בה דיורין כדאמרינן בפ' ב' (ד' כב:) גבי רחבה דהוה בפום נהרא מאן דשרי משום דלית בה דיורין והלכתא כרבינא לקולא ועוד דאין צריך כלום משמע דקאי אאיסור פילוש דאיירי ביה לכך נראה דבנפרצה כנגדו איירי והא דנקט רחבה ולא נקט חצר משום דבעי למימר אין צריך כלום אפילו לא עירבו אבל חצר דאית ביה דיורין אסור עד שיערבו דסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי ופתח וכלה לאמצע רחבה איירי ולא חשיב ליה כמפולש משום דביציאתו מן המבוי יש מקום לנטות לכאן ולכאן ולא אתי למישרי מפולש:

הגה"ה

אפילו מאן דאסר איכא למימר דאיירי ברחבה שכל אחד היה חלקו מבורר בה ברחבה ואיכא למיחש שמא כל אחד יכנס בחלקו כדאמר בסמוך (ג). ע"כ:

דלאי

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה ח סמג עשין רלג:

מא ג מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה ג ה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף ב וסי' נד סעיף ד:

מב ד ה מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה ג י [ע"ש בכ"מ ובמ"מ] סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסד סעיף א:

◆

רבינו חננאל

ופרקינן הא דעבוד דלת בהאי מבוי עקום כרב עבוד. דאע"ג דאמר רב הלכה כתנא קמא [הא] אמר אין מורין כן, אלא כב"ה ואליבא דחנניה דאמר עושה דלת. ולרב אדא בר אהבה דאמר הלכה ומורין כן, פריק רב שיזבי. כי לא עבדינן כתרי חומרי כגון שדרה ועקרה צלע מעיקרא טריפה, דסתרי אהדדי. דחיסרון בשדרה[א] חוליא וצלע בהדה ועקרה צלע בלא חוליא, אבל תרי חומרי דלא סתרי אהדדי עבדינן. וכבר פירשנו שמועה זו בפרק אילו טריפות בהאי תנן כמה חיסרון בשדרה כדי שינטל מן החי וימות. ולעיניין טריפה תנן זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה, וכיון שאתה עושה חוליא אחת טריפה, ולעיניין טומאה [אם חסר] חוליא אחת [אתה] מטמא באהל דהן סותרין זה את זה. פי' [אתר] תרי חומרי דסתרי אהדדי. כגון שדרה וגולגולת דתנן בתרוייהו כדי שינטל מן החי וימות. גבי טומאה תנן כמה חסרון בשדרה ולא יהיה מטמא באהל בית שמאי אומרים שתי חוליות ובית הילל אומרים אחת, וחלוקתם דבית שמאי סברי לא מיית עד (דמשתלמו) [דאשתלפי] מיניה תרי חוליות. ובית הילל סברי כשתנטל חוליא אחת מיית וכאלו הותזה ראשו. ואם נחמיר כבית הילל לחשבו מת ולטמא במגע מת ולכשימות לגמרי [אינו] מטמא באהל שכבר חסר כדי שינטל מן החי וימות. ואם כשנטלה ממנו חוליא אחת אינו מת אלא חי הוא [כב"ש] אינו מטמא במגע. אבל לטמויי במגע כבית הילל ובאהל כבית שמאי לא איפשר, דהא העיקר דסמכא דתרווייהו עליה כדי שינטל מן החי וימות ואי איפשר (להילל) [לומר][ב] בשעה אחת לבית שמאי חי לבית הלל מת. וכיון ששנינו בטרפה נמי זה הכלל כל שאין במינו חיה טריפה, אמר שמואל וכן לטריפה, ושנינו במשנתינו אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו אפי' גוסס וכו', הותזו ראשיהם אע"פ שמפרכסין טמאין כזנב הלטאה שמפרכסת. ומי שניטלה ממנו חוליא אחת לבית הילל כאילו הותזו ראשיהן. יתיב רב יוסף וקאמר, הא דת"ר כיצד מערבין, ואוקימנא במבואות המפולשות לרה"ר, מחלוקת תנא קמא וחנניה בסרטיא או פלטיא מיכן. אבל סרטיא מיכן ובקעה מיכן עושה צורת הפתח מיכן ולחי או קורה מיכן. ומסיים בה משמיה דרב יהוד' אם היה מבוי (כוליה) [כלה] לרחבה אינו צריך כלום, פי' רחבה זו יש בה בתים ודיורין והיא מפולשת לרה"ר. אמר ליה אביי לרב יוסף הא דרב יהוד'

מסורת הש"ס

א) [כריתות נג. פסחים קיד. יבמות יד. ב"מ נט:] חולין מד.], ב) ב"ל דלאמר אין משגיחין בבת קול, ג) חולין מב., ד) ר"ה יד. יבמות טו. [תוספתא שביעית סוף פ"ד], ה) [ר"ה יד:], ו) [דף לו.] ז) [ר"ה ג.], ח) [שם], ט) [פסחים עב:], י) ת"י כ"י, כ) [ועי' תוס' גיטין ט: ד"ה ונקיר ותוס' חולין מג: ד"ה ולמר ותוס' ב"ק נג. ד"ה נעביד ותוס' בכורות לג. ד"ה לדין].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומסיים וכו' הד"א עם ד"ה אין צריך וכו': (ב) בא"ד כדאמרינן בפרק שני. נ"ב ריש דף כב ועיין בפרש"י דף כד ע"ב: (ג) תוס' ד"ה אם היה וכו' בהג"ה שמא כל אחד יבנה בחלקו כדאמר בסמוך. נ"ב פירוש דקאמר ברחבה דיחיד זמנין דמימלך ובני לה בתי כו' כלומר דמיפי' דילמא עבדי בה דיורין ואסרי אהדדי היינו דקאמר לקמן ומאן דאסר זמנין דהוו בה דיורין ואתי לטלטולי:

◆

גליון הש"ס

גמ' אמר לי' אביי לר"י הא דר"י דשמואל היא. לקמן דף סה ע"א יבמות יט ע"א כתובות דף יג ע"ב:

◆

מוסף רש"י

השדרה והגולגולת. שלימין מטמאין באהל ושאר עצמות אין מטמאין באהל עד שיהא בהן רוב בנין או רוב מנין או רובע הקב, ואם חסרו שדרה וגולגולת אין מטמאין (בכורות לז:). **וכמה חסרון בשדרה.** שלא תטמא באהל אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה, דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו תנן באהלות (פ"ב מ"א) דמטמאין באהל ואע"פ שאין עליהן כזית בשר (חולין מב:). **וכן לענין טריפה.** לב"ש לא הויא טריפה בבציר משתי חוליות ולב"ה בחוליא אחת מיטרפא (שם). **שליקט אתרוג.** פירות אילן אתרוג (ר"ה יד.). **באחד בשבט.** ושנה שניה הנכנסת לשלישית היתה (יבמות טו.). **ונהג בו שני עישורין.** מעשר שני כב"ה דאמרי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות ועדיין שניה היא, ומעשר עני כב"ש דאמרי באחד בשבט ר"ה לאילנות, ושלישית היא (שם). **גמריה איסתפיק ליה.** כב"ה בעא למעבד (ר"ה יד.).

◆

רב נסים גאון

ובגולגולת בית שמאי אומרים כמלא מקדח. במשנה שנו באיזה מקדח אמרו בקטן שלרופאים דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים בגדול של לשכה. בפרי' ב' דאהלות ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות. תמצא פירוש שלו במסכת בכורות בפרק על אלו מומין שוחטין את הבכור, יתיב רב חסדא ומיבעיא ליה כדי שינטל מן החי כמה, אמר רב תחליפא בר אבדימי הכי אמר שמואל בסלע. מעשה בר' עקיבה שליקט אתרוג באחד בשבט ונהג בו ב' עישורין כו'. ובגמ' דבני מערבא גרסי מה עשה קרא שם למעשר שני ופראו ונתנו לעני, ועל זו הדרך ישיב בקשתו לרווחא דמילתא. שרצה לעשות לפנים משורת הדין כדי להנצל מן הספק ממה נפשך. לפי שקרא עליו שם מעשר שני. ואחר כך פדאו ונתנו לעניים, והניח הכסף שמור אצלו עד שיאכלנו בירושלם לפנים מן החומה. לפי מה שפרט בו הכתוב ונתת(ה) הכסף בכל אשר תאוה נפשך. שאם יהיו בית הלל הם שאמרו באחד בשבט ראש השנה לאילן, זה המעשר שהפריש מעשר עני הוא

[א] דברי רבינו כמפורשין ונראה דצ"ל כגון שדרה שניטל ממנה חוליא בלא צלע או שנעקר צלע ממנה ולא חוליא דהוה טרפה (עי' חולין נ"ב) דסתרי אהדדי אבל תרי חומרי כו'. [ב] נראה דצ"ל ואי אפשר כלל לומר בשעה אחת הוא חי כב"ש וגם הוא מת כב"ה.